

«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет природничих наук
кафедра біології та екології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

**«НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ НАТУРАЛІСТИЧНИХ
ГУРТКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ РОСЛИННОСТІ РІДНОГО КРАЮ »**

Виконала: студентка
групи СО Пр.н. 2м (з.в)
спеціальності 014.15СО природничі науки
Тацяк У.В..

Керівник:
Д.б.н. Сімчук А.П.
Рецензент:
к.б.н., доц. Мельниченко Г.М.

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПЕДАГОГІЧНО – МЕТОДИЧНІ ДАНІ ПРО РОЛЬ ТА МІСЦЕ ГУРТКІВ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ В НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ.....	6
1.1Розвиток позашкільної освіти в умовах децентралізації.....	6
1.3Форми організації гурткових занять.....	9
1. 4.Роль гуртків у навчально-виховному процесі школи.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ІЗ ШКІЛЬНОГО КУРСУ БІОЛОГІЇ.....	19
2.1Аналіз навчальних програм.....	19
2.2 Аналіз ботанічної навчальної програми шкільного курсу біології.....	25
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ТА ОБ’ЄКТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	27
РОЗДІЛ 4. ФЛОРА ОКОЛИЦЬ СМТ. БОГОРОДЧАНИ ТА ЇХ АНАЛІЗ.....	42
4.1. Вплив гурткової роботи на формування екологічної свідомості учнів.....	42
4.2. Систематичний аналіз місцевої флори сіл Богородчанського ОТГ.....	52
РОЗДІЛ 5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ТЕМАТИКИ ТА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ В ГУРТКАХ ЮНИХ БОТАНІКІВ.....	43
5.1 Планування роботи в гуртку «Знавці лікарських рослин».....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Біологія як базовий шкільний предмет належить до природничо – математичних дисциплін і є комплексною наукою, яка сприяє формуванню наукового світогляду, інтелектуальному розвитку учнів, формуванню в них загальнолюдської валеологічної та екологічної культури. Аналіз шкільної практики свідчить, що більшість учнів не вміють у процесі навчання самостійно вирішити найважливіші структурні завдання, встановити причинно – наслідкові зв'язки. Отже, замість усвідомленої системи знань, володіють розрізненими, механічно запам'ятованими відомостями.

Одним із завдань для розв'язання даної проблеми є робота щодо розвитку творчих здібностей учнів. Адже творчі здобутки спонукають дітей до творчого мислення, в цьому і полягає велике навчально – виховне значення гурткової роботи в школі. Тільки вміло організована робота в тематичних шкільних гуртках сприяє розвитку у дітей спостережливості, пізнавального інтересу, навиків науково – дослідної роботи, вміння порівнювати, аналізувати та відкривати нові твердження. А все це, як відомо, підвищує якість знань. [9]

Мета дослідження: вивчити та проаналізувати гурткову роботу із природничих дисциплін в середній школі; розкрити роль та місце гуртків юних ботаніків в навчально – виховному процесі шкільного курсу біології; показати значення вміло організованої роботи в гуртка юних натуралістів на вивчення природи рідного краю.

Предмет дослідження: навчально – виховний процес із природничо – математичних дисциплін в середній школі; методика та організація роботи в гуртках юних натуралістів при викладанні окремих дисциплін.

Завдання дослідження:

- вивчити та проаналізувати педагогічно – методичні наукові дані про роль та місце гурткової роботи в навчально – виховному процесі середньої школи;
- провести аналіз програми з біології, зокрема ботанічного розділу навчальної програми із шкільного курсу біології;
- розкрити різновидності тематичних гуртків із ботаніки, показати їх вплив на розвиток творчих здібностей учнів та якість їх знань;
- залучити учнів Старунського ліцею до роботи в гуртках юних ботаніків, вивчити флору околиць смт. Богородчани та заповідного урочища «Скит Манявський», яке є прилеглим до села;
- провести аналіз вивченої флори;
- розробити тематику та планування роботи в гуртку юних ботаніків:

«Знавці лікарських рослин»

Новизна дослідження: вивчення флори околиць Богородчанського ОТГ із залученням школярів випробовується вперше.

Практичне значення: дана робота може бути використана вчителями біології та інших природничих дисциплін середньої школи, керівниками гуртків та методистів районних та міських екологічних центрів учнівської молоді, студентами природничих та педагогічних факультетів вищих навчальних закладів.

РОЗДІЛ 1.

ПЕДАГОГІЧНО – МЕТОДИЧНІ ДАНІ ПРО РОЛЬ ТА МІСЦЕ ГУРТКІВ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ В НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

1.1 Розвиток позашкільної освіти в умовах децентралізації

З метою визначення нового формату функціонування системи позашкільної освіти, збереження її мережі в умовах децентралізації та стратегії розвитку. До цього новий формат з цього функціонування з цієї позакласної системи освіти теж визначити, її мережі теж зберігається в умовах з децентралізацією і стратегія розвитку, ніж виконання з його правовий завдання як координація і методично центр з позакласної освіти в екологічному і натуралістичний напрямок в Україні, ніж Національний Екологічний і Натуралістичний центр з учні з цього Міністерство з Освіта і Культура з Україна 11 травня 2018 р. з в участь з представників Верховної Рада з Україна, ніж кабінет з міністрів з Україна, ніж міністерство з Освіта і Наука з Україна, начальники з об'єднані територіальні спільноти, директори з регіональний екологічний і натуралістичний центри (ст з хлопчик фізики), відбув в розширено Всеукр рід «Позашкілля освіти в умови з децентралізацією». [8.9]

Цей наступний бізнес став обговорено:

- компроміс перспектив перед в розвитку з позакласної освіти в умовах з реформування з цієї система освіти, децентралізація і соціальні виклики;
- збереження і розвитку з цієї мережі з позакласної навчальні заклади в умови з децентралізацією;
- манери з співробітництво з органи влади, навчальні, наук і громадськість організацій за це вирішити з водіння проблеми з позакласної освіти;
- матеріал і технічний підтримка і фінансування з позакласної

освіта ;

- взаємодія з установи цивільного суспільства і установи з позакласний освіти з екологічний і натуралістичний напрямом
- після школи виховання : ціл і наявність в в тут майбутнє

Є. Красняков назва частина до обговорення бізнесу ради . В., головний консультант з це Комітет Верховної Рада з Україна закінчено Наука і Освіта ; Пилипенко В. П., перв замінити голова партії « Відродження » , канд з правовий наук , нар з Україна ; Петронко О.В., голов ради українського молодість Аерокосмічна Об'єднання (УМАКО) " Сузір'я ", народний депутат з Україна 3-го та 4- го скликань . [9, 53]

Очікуваний результати : в умовах з децентралізація в Україна , нім посилити ролі громади і місцевий влади , в тристоронній співробітництво з після школи навчальних закладів , місцев влади і це громадськість в розвитку з позакласний освіти стає посиленій . [43, 49]

1.2. Мета, завдання та функції гурткової роботи

Вибираючи гурток як форму позанавчальної роботи, слід оцінити її навчально-виховне значення з позицій мети, завдань та функцій.

Це мета з групова робота є це розширюється і поглиблення знання який на уроках отримано є , ом в потреба і інтерес дітей в в визначається свого роду діяльність теж задовольнити , в в основному приємний умови теж виготовлення перед в творчий , інтелектуальний , духовний і фізичний розвитку з дітей і студент молодь вчасно безкоштовно з дослідження , які обкладинки це задовольнити до її навчальний потреби і це підготувати з дітей на це майбутнє життя [54, 55]

Це найважливіше *обов'язки* з групова робота є спрямований на :

- поглиблення з в розширення горизонту з студенти ;
- закапування з практичний навички і здібності ;
- задоволення з її когнітивний запити і інтереси ;
- розвитку з творчий здібності з дитина

- формування з практичний навички і здібності ;
- допомогти за в організації з ефективний і неконфліктний спілкування між ними дітей з різні вік ;
- залучення з дітей за соціальні корисний працювати
- це заохочувати з повага перед в Конституція , ст прав і свобод з громадяни ;

це просування з в поважний ставлення перед в родина і в похилого віку

Подумайте через це що це мета і завдання з групова робота , особливо визначити *функції* . Це найважливіше функції включають :

- розвиток ;
- навчальний ;
- навчальний

функція розвитку грає в важливо рол в групова робота . Цей функція існує в це ідентифікувати і розвивати з її індивідуальний здібності , нахили і інтереси за студенти в принцип проявляється це його за це запис з дітей в актуальні практичний навчальний і когнітивний діяльність . Це є наприклад до теж поради навколо ви студентів з художній здібності поза теж запросити навколо з теж робити до в театральний гурток нас власні практичний досвід дає причина навколо фіксований теж крадіжки що в *навчальний* функція служить як в безкоштовно ефективно середній навколо освіти і виховання теж розрізняти Це стає здійснюється на база з максимум збереження з один і обов'язковий навчальний план . Це є в навчальний функція який сприяє до в успішний покупка з додатковий теоретичний знання через студентів , таких як в формування з її здібності і навички з практичний і творчий діяльність в в конкретні напрямки в угода з її здібності і інтереси . [43, 59]

Навчальний функція прищеплює дітей його інтерес перед це вибирати з декілька професії , навчання людей мистецтво Це навчальний функція існує також в це збільшення з це свідомість з діти , це формування з позитивний риси характеру в її Домашнє завдання може вирушати перед навчальний недоліки який важко теж усунення є в це процес з навчальний діяльність через

її висока ситість з обов'язковий заняття . Візьміть участь до декілька групи , діти мати в можливість навколо теж навчання і форму особистий якості який буде виручити їх усвідомити їх особистий потенціал максимум .

Групова робота є нерозлучні підключений з це навчальний процес що має місце в класі , і через це потрібно це на основі стати на теоретичний знання і практичний навички і здібності який студентів вже мати отримано протягом її дослідження ор землю аналізу Порядку з це Міністерство з Освіта і Культура з Україна від 22 липня 2008. Зараз .. 676 " Про в затвердження з За замовчуванням навчальні плани перед в організації з це навчальний процес в в позакласний навчальний заклад з це Міністерство з Освіта і Наука з Україна » стала знайдено що в в основному характеристика функція з група працювати є його регулювання через обов'язковий програма . Сім функція дає в діяльності групи гнучкість і робить це можливо навколо краще теж розглянути прагнень з кожен дітей який уроки відвідувати .

Тому залучення з студентів в група працювати отримав в позитивний ефект на це поглиблення з теоретичний знання в це обраний поле , розвиває їх творчий здібності , вихов в почуття з краса і стимулює в розвитку з естетичний смаки і бажаний Активний участь з дітей в тематика колах багато полегшує в сприйняття і асиміляція з теоретично матеріал , розширюється когнітивний інформація . [43, 59]

1.3 Форми організації гурткових занять

Індивідуальний форми включити консультація і розмови Зазвичай святкує в керівник групи дискусії (вступні , підсумкові) як це потреба є навколо в теоретичний знання з члени групи теж оновлення закінчено в конкретно проблема що рішуче це . Переважно часто , вчителі використовувати розмови на основі на який використовувати з діалог . вона знос за до в узагальнення з спостереження , враження і переживання , певн знання , які сприяє до в поступово підійшов з це індивідуальний до новий досягнення

Консультації включити це дарувати з індивідуальний допомогу до групи . Консультації стати це мій любий здійснюється у формі з відповіді на ви запитання який дітей зацікавитися

Групові форми включені теоретичний і практичний семінари . Такі форми наприклад : бізнес навчальний ігри (сюжетно-рольові , пошукові , проблемні), імітаційні ігри , аналізи ігри отримано позитивний огляди . Це наступний стати визнано як ефективний групові форми в це процес з групова діяльність :

- аналіз і рішення з проблемні ситуації в якому дітей в декілька ролі діяти
- бізнес навчальний ігри (сюжетно-рольові , пошукові , проблемні), імітаційні ігри ;
- творчий діяльності як в форму з безкоштовно час з в група

Групові форми роботи форму в почуття з відповідальність перед себе і це команда . Це навчальний значення з групова діяльність з жителів з Гуртків стає визначається через це факт що дітей вчитися навколо самовіддано позитивний речі теж робити , усвідомлювати в необхідність навколо соціальні і особистий інтереси теж комбайн .

Масові форми з організовуючи з групова діяльність стати характеризується через в визначається епізодичні природи і в значний номер учасники . Це форму кришка одночасно в значний номер учні , глядачі або учасників з колективний події . Цей форму розвивається когнітивний інтерес , творчість активність , підвищується інтерес перед знання , активізує в хочуть і уваги з Гуртки жителів Кількісний покриття і діяльність членів груп сама стати розглядається як показники ефективності з масові форми з групова робота . [9]

Масові форми включити також конкурси , олімпіади , екскурсії , фестивалі , вечори зустрічей , виставки та ін. Це найважливіше види з маса організації з група діяльності є :

- конференції (див стати здійснюється на це матеріал з в окремо

науковий проблема Утриманець з це типу конференції і в індивідуальний характеристики з це команда стає в структура з її зберігався визначений У 5-7 класах підходи це в бесіда , в якій в членів з в група експрес їх ставлення , дивитися в фільм в старший класи , студенти говорити з звіти , звіти , аналіз ;

- матчів (проведено навколо таланти теж ідентифікувати і в творчий здібності з члени клубу теж розвиватися Конкурси , олімпіади стати організовано відповідно до в визначається розклад , члени клубу стати з раніше в актуальному стані принесли Переможці стати публічно відомий зробив , відзначив їх удачі на в церемоніальний рядок);

- тематичні вечори (див є широкий до декілька аспекти з це вітчизняні і міжнародний політичні життя , наука , техніка , культура , спорт , природні явища тощо ор такий вечори крок запрошені гостей на , стати фільми відображаються тощо Це члени групи робити сама з до їх підготовка і виконання);

- вечірні зустрічі з відомий людські істоти . Знаменитий людей , письменників , літератур експерти тощо стати запрошені навколо там до з теж робити . У той же час , до в внутрішній мотивація значення з групова діяльність теж розвивати , кан в викладач такий комунікативний **техніки використовувати** як : бесіда , дискусія , « мозковий штурм » , бізнес гра тощо вона знос за до в перетворення з зовнішній мотивація з дітей в внутрішній мотивація , і також зацікавитися школярі навколо теж працює до це тематика групи . в важливо позитивний ефект в група працювати є в вступ з сім методичні техніка як " це виготовлення з в ситуації з успіх » , що є на основі на в особистісно орієнтований підхід з в організації з група працювати в ситуації з удачі стає досягнуто як студентів самостійно визначити їх прямий досягнення Звідти в практичний точка зору , до в ситуації з удачі теж зробити , обов'язково в керівник кола в практичний можливість дарувати до кожен дітей навколо в радість з це досягаючи з перемога теж відчувати , її здібності теж усвідомити і теж вірити в її власні міцність До в ситуація успіху теж виготовлення » , є це до теж поради що це

головний кола це поради А. Бойко [6] :

1. Педагогічна взаємодія між ними школярі і це головний з в група потрібно на в тематична база побудований стати

2. Це є до теж поради навколо в напрямок особистості студента теж гарантуючий до внутрішній мотивація в групова робота , яка в активний формування з « Я-концепція», а почуття з виклик обов'язку і відповідальність піклується

3. Це дії і поведінка лідера кола , його емоційний і добровільний атмосфера повинні в ідеал і в особисто приклад бути перед студентів навколо теж наступні [6, 9].

Це формування з внутрішній мотивація з дітей перед в значення з групова діяльність є безпосередньо залежний з це здатність вчителя навколо діалогічний взаємодія з його студентів на теж прямий , подобається також з як він підходи це створення з в атмосфера з психологічно комфорт і удачі в групові заняття . Це важливо рол лідера кола і його особисто приклад стає визначається через це факт що студенти , ас правити , наслідувати методи і техніки з це виконувати з ви дії який характеристика є перед їх вчитель **внутрішній мотивація** діє як в загальний і провідний фактор який в ефективність з групова діяльність гарантії . з внутрішній мотивація є в розвитку з творчий здібності з студентів в це процес з групова діяльність неможливо

Звідти в практичний точка зору , до в внутрішній мотивація з школярі теж посилити щодо це відвідування клубу і активний когнітивний діяльності на уроках обов'язково в керівник клубу це навчальний матеріал цікаво зробити , спрямований на це досягаючи з особисто важливо цілі . всі навчальний матеріал потрібно ретельно структурований , виділення в найважливіше ідеї , і також підкреслити в практичний значення з в інформації пропонується перед ретельний дослідження. [43, 59]

1.4. Роль гуртків у навчально-виховному процесі школи.

Позакласна робота з біології проводиться в 3 формах:

1. **ІНДИВІДУАЛЬНА ФОРМА** передбачає:

- ◇ спостереження за ростом і розвитком окремих рослин, способами поширення плодів і насіння, за птахами в куточку живої природи та вдома;
- ◇ самостійна робота учнів у куточку живої природи, з біології;
- ◇ позакласне читання книг про природу, яке розкриє перед учнями дивовижний світ живої природи, допоможе у вихованні бережливого ставлення та любові до рослин і тварин;
- ◇ перегляд літератури, підготовка доповідей, написання робіт, розгадування кросвордів, ребусів тощо.

Завдання можуть мати практичне спрямування, наприклад, зібрати різні культурні рослини чи трави, підготувати гербарії.

займає важливе місце в процесі вивчення біології. Участь дітей у цьому виді роботи не тільки розширює їх кругозір про предмет, а й веде до розвитку самостійності, розвитку бажання та вміння працювати з книгою. Щоб керувати цією діяльністю, вчитель повинен знати науково-популярну літературу для дітей, а також пам'ятати, що ефективність позакласного читання забезпечується дотриманням ряду вимог.

Перша вимога - стимуляція пізнавальної діяльності. Перед початком роботи над запропонованою книгою учні повинні зрозуміти, навіщо це необхідно робити. На початку зазвичай домінують зовнішні мотиви («прочитати оповідання чи книжку, щоб отримати хорошу оцінку в класі», «бо вчитель дав завдання прочитати»), які поступово змінюються внутрішніми, пізнавальними (... читати тому що це цікаво», « .. я хочу дізнатися більше про...» тощо). Друга вимога - поступовість і доцільність у доборі літератури за змістом і кількістю. [43, 59]

Організовуючи *спостереження за живою істотою*, вчитель повинен допомогти дітям описати об'єкти, скласти конкретний план роботи, організувати систематичне керівництво та облік роботи.

2. **ГРУПОВИЙ** - перш за все, це різні гуртки. **Мета гуртка** – зацікавити учнів предметом, поглибити та розширити їхні знання.

Гурткова робота спрямована на розвиток стійкого пізнавального інтересу до вивчення біології, наукового погляду учнів, поглиблення й усвідомлення теоретичних знань, формування в них уміння спостерігати, проводити експеримент і готуватися до майбутнього. працювати.

У різних закладах середньої освіти працюють різні гуртки, наприклад: *юних натуралістів, флористів, садівників, зоологів, агрохіміків, «помічників» біологічного кабінету* тощо. Організовуючи гурток, учитель біології повинен, перш за все, враховувати інтереси учнів, місцеві умови та досвід керівників гуртків. **Рекомендовано Міністерством освіти і науки України Програми груп різного профілю на 1 або 2 роки навчання.**

Основним документом у роботі гуртка є план виховної роботи, складений керівником на I-II півріччя та на період літніх канікул відповідно до програми. До плану входять теоретичні та практичні заняття, бесіди, підсумкові заняття, підготовка та проведення масових заходів, екскурсій. Окремим розділом запланована масова та суспільно корисна робота. Важливо планувати роботу гуртків відповідно до навчальної програми з біології для загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням вікових особливостей гуртківців. [43, 59]

запис повинен мати коло добровільно лише за умови зацікавленості та бажання учня вивчати біологію в позаурочний час . Але кожен, хто вступає в гурток, повинен дотримуватися деяких **правил** :

⌘ учасником групи може бути кожен;

⌘ кожен молодший повинен працювати над предметом, розширювати і поглиблювати шкільні знання з біології, формувати систему нових знань;

⌘ бакалійник повинен виконувати роботу згідно плану;

⌘ оволодіти практичними вміннями та навичками відповідно до профілю гуртка; засвоїти методику експериментальної роботи та дослідження;

набути прийомів самостійної роботи над різними джерелами інформації;

✂ Юнат мусить виконувати кожну роботу;

✂ для запису результатів спостережень і дослідів необхідно мати щоденник ;

✂ кожен юнак повинен відвідувати засідання гуртка і по черзі доглядати за рослинами і тваринами, звітувати про виконану роботу перед загальними зборами та брати активну участь у масових заходах;

✂ залучився до громадської роботи.

У кожній групі або частині першого року навчання, для зручності роботи, необхідно мати **15 учнів** . У групах наступних років навчання навчається 12 студентів. Педагог може ефективно керувати однією або двома групами. На перервах час від часу необхідно організовувати загальні спільні тематичні зустрічі, спільні заняття, лекції, конкурси, іспити, екскурсії, походи, перегляди аудіовізуальних постановок, тематичні масові обіди тощо.

Щоб гурткова робота була цікавою для всіх учнів, які її відвідують, необхідно, щоб вони мали більш-менш однаковий рівень знань і однаковий загальний розвиток. Рекомендується об'єднання учнів паралельних або двох суміжних класів. [59]

Керівник гуртка повинен:

☞ пояснювати учням мету і значення дослідів, давати план роботи;

☞ скласти схему та визначити етапи їх виконання;

☞ за потреби розробити порядок постановки досліду;

☞ визначає методи і правила обов'язкових спостережень за дослідними рослинами і тваринами;

☞ пояснити умови догляду за ними;

☞ наголосити на необхідності запису роботи та зробити правильні висновки

☞ обговорити план дослідження.

У молодих дослідників слід виховувати чесне, об'єктивне та наукове ставлення до спостереження за ростом і розвитком експериментальних рослин

і тварин. Студенти повинні глибоко усвідомити неприпустимість довільних висновків і припущень у дослідницькій роботі при аналізі результатів, всі висновки повинні бути ретельно оцінені. Чим більша педагогічна майстерність керівника, тим менш помітна його безпосередня роль у роботі гуртка.

Як правило, робота гуртка відбувається з використанням фронтальної, групової та індивідуальної форм, вибір яких залежить від теми уроку та завдань. *Фронтальна форма* полягає в тому, що всі учасники гуртка виконують певне завдання одночасно і за одним планом. При *груповій формі* студенти об'єднуються в тимчасові групи по 3-6 осіб для виконання індивідуальних завдань. *Індивідуальна форма* використовується в певних дослідках і спостереженнях. Заохочує самостійність, творчу організованість та ініціативу учнів.

Кожен раунд повинен вести щоденник *Записує* дату виконання роботи, її зміст, конкретні завдання, власні спостереження, результати дослідів (звіти про врожайність, діаграми), малюнки. Керівник повинен пояснити молодшим, як вести записи в щоденнику, а також навчити звітувати про свою роботу на уроці, в шкільній газеті, під час масових позакласних заходів. [43]

3. **СТІЛ** - охоплює учнів усього класу, кількох класів і навіть усієї школи та передбачає різноманітні масові заходи.

Масова позакласна робота включає різноманітні **позакласні заходи** : тематичні вечери, свята, тематичні перегляди науково-популярних та художніх фільмів про природу, КВК (гурток веселих та спритних), вікторини, виставки учнівських робіт, конкурси («Осінній букет»), акції (« Так годуємо птахів взимку» або «Посади дерево»), акції («День птахів»), біологічні тижні тощо. Вони також можуть бути реалізовані для ідентифікації всіх учасників навчального процесу за результатами роботи студентів у групах, на місці тощо. Учасники групи звітують про свою роботу та її результати. Доповіді супроводжуються презентацією результатів науково-дослідної роботи студентів: малюнків, фотографій, таблиць, колекцій тощо.

є найцікавішим і найкориснішим способом запису дитячих творів . Виставка повинна мати чітко визначену мету та визначену тему. Восени демонструються результати літньої роботи учнів, досліді на ділянці та в куточку живої природи; взимку – твори юнатів; навесні - самостійні роботи студентів за рік. До кожної виставки необхідно додати коротку анотацію, щоб кожен відвідувач міг ознайомитися з виставкою. Будуть проведені виставки на теми «Що доводять наші досліді?», «Догляд за рослинами», «Розвиток рослин» тощо. Студентів-екскурсоводів доцільно обирати з молодших школярів.

На виставку запрошуються батьки, учні інших шкіл. Необхідно організувати реєстрацію відвідувачів. Після виставки проводяться відкриті засідання гуртка «Юнат», де кращі експонати нагороджуються книгами, рослинами та обладнанням.

Такі заходи, як озеленення шкіл, сіл, міст, проведення різноманітних акцій «День птахів», «Тиждень саду», «Місяць лісу» та ін., мають пряме відношення до природоохоронної діяльності.

Велике значення мають *домовленості* . Вони вчать дітей бути обережними не лише на своїх плантаціях, а й на природі.

КВК (клуб весело та розумно) – цікава форма позакласної роботи з біології, яка веде до розвитку у дітей логічного мислення, пам'яті, творчості, дозволяє оцінити рівень знань, умінь та навичок з природничих дисциплін. Сценарій КВК готується відповідно до обраної теми. Він поєднує особисті, групові та індивідуальні виклики, розроблені для окремих гравців, цілих команд і вболівальників. Завдання мають бути як теоретичними, так і практичними, але обов'язково цікавими, конкретними, доступними та вимагають кмітливості та винахідливості. Сценарій містить ігри, загадки, цікаві повідомлення. Найкраще сформувати групу з усього класу, щоб усі учні могли брати участь в обговоренні учасників. Це має велике значення для розвитку взаємоповаги та самоповаги, повідомляє вчитель. Розроблено доступні для розуміння дітей якісні та кількісні критерії оцінювання

виконання завдань КВК. На їх основі члени журі ініціюють проміжне та підсумкове оцінювання.

Канікули – найпоширеніший вид позакласної роботи. Серед них: «Фестиваль зустрічі птахів», «Фестиваль квітів», «Фестиваль золотої осені», «Зелена аптека в нашому районі» та інші. Кожне свято передбачає досягнення чітко поставленої мети.

Таким чином, проведення «*Дня птахів*» дозволяє не тільки розширити та поглибити знання про птахів та їх поведінку в кожному пору року, причини її зміни, а й сформувати практичні навички учнів щодо здійснення заходів щодо охорони навколишнього середовища (підгодівля птахів у зимівля, виготовлення та розвішування штучних гнізд тощо). [43, 59]

Святкуванню передують **тривала підготовча робота** :

- ☐ оформлення виставки дитячих малюнків «Птахи – наші друзі»;
- ☐ виготовлення та виставка різних видів колібри та штучних гнізд для птахів;
- ☐ організація виставки дитячої літератури про птахів»
- ☐ підготовка літературно-музичного монтажу про значення птахів у природі;
- ☐ підготовка завдань для спостереження за поведінкою птахів навесні, які будуть відповідями на екзаменаційні запитання;
- ☐ підготовка костюмів, масок різних птахів.

Фестиваль складається з наступних етапів:

1) Вступне слово вчителя про значення птахів у природі та житті людини.

2) Літературні та музичні твори про різноманітних птахів, їх прикмети, поведінку в природі (пісні, замальовки, пісні, загадки, народні прикмети, легенди та прислів'я).

3) Проведення контрольної роботи за власними спостереженнями учнів за птахами в природі.

4) Перегляд навчальних відео про птахів.

5) Провести ігри, конкурси костюмів, масок птахів (назва птаха та цікаве повідомлення про нього).

6) Діти розповідають про природоохоронну роботу, особливо про захист птахів взимку. Розповіді про їхнє зимове спостереження за птахами.

7) Відзнака учнів, які найкраще працюють на захист навколишнього середовища та є активними учасниками свята.

Різні форми позакласної роботи взаємопов'язані і природно доповнюють одна одну. Групова робота включає виконання учнями індивідуальних завдань. Результати індивідуальних і групових форм можуть виливатися в масові заходи. [43, 59]

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ БОТАНІЧНОГО РОЗДІЛУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ІЗ ШКІЛЬНОГО КУРСУ БІОЛОГІЇ

2.1. Аналіз навчальних програм.

Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» у поточному році були оновлені навчальні програми для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів. [43, 49]

Усі навчальні програми не мають жорсткого розподілу на уроки, учитель може самостійно обирати порядок розкриття навчального матеріалу протягом одного навчального року, але щоб не порушувати логіку його викладу, змінювати орієнтовну кількість годин, запропоновану програмами для вивчення предметів або секцій, а також час проведення шкільних екскурсій, використовуючи для цього резервні години або години навчальної практики.

Позакласна робота є обов'язковою організаційною формою навчання, яка включає виконання учнями індивідуальних і групових завдань учителя, пов'язаних з вивченням предмета біології в позаурочний період.

Це продовження уроку чи екскурсії. *Позакласна робота з біології включає :*

- дослідницькі практикуми;
- дослідницька робота в кабінеті біології;
- робота в куточку живої природи;
- підготовка дослідів для презентації класу;
- спостереження за домашніми тваринами;
- фенологічні спостереження;
- робота з додатковою, науково-популярною літературою, періодичними виданнями тощо.

Учитель біології організовує позакласну роботу таким чином, щоб протягом навчального року кожен учень виконав 1-2 роботи, за виконання яких виставляється офіційна оцінка до класного щоденника. Необхідність організації позакласної роботи пояснюється тим, що більшість біологічних спостережень є тривалими і не вписуються в навчальний розклад або кількість шкільного обладнання не дозволяє всім учням користуватися ним і проводити досліді одночасно на уроці. .

Ефективність методики позакласної роботи з'являється лише в комплексі з уроком, тобто в дати коментар . Учні повинні інформувати клас про хід навчальної роботи, її результати, які висновки зроблені, як готується робота тощо. Результати роботи використовуються вчителем.

Виконуючи тут різноманітні завдання, діти набувають практичних умінь і навичок роботи з найпростішими приладами, ведуть щоденні спостереження за природою. Вони відзначають наявність і силу вітру, стан неба та інші природні явища. Отримані дані учні записують у зошит з біології та використовують на узагальнюючих уроках для побудови температурної кривої, діаграми хмарності, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, що виникають у навколишньому середовищі.

Завдяки ***фенологічним спостереженням*** за явищами природи учні отримують уявлення про матеріальність світу, про взаємозв'язки живої та неживої природи та розуміють необхідність охорони природи. Зі станом погоди пов'язані фенологічні спостереження за представниками рослинного і тваринного світу. Провести елементарні метеорологічні спостереження: термометр, барометр, хмарність, опади. Дані цих спостережень порівнювали з розвитком рослин і тварин, а також з поведінкою останніх.

Для проведення фенологічних спостережень можна вибирати будь-які природні комплекси: ліси, луки, болота, водойми, атмосферні явища тощо. Перед проведенням фенологічного спостереження учні ознайомлюються з навколишнім середовищем, щоб вибрати найбільш цікаві для спостереження

об'єкти. Визначені місця мають бути типовими для цієї географічної області та відповідати певним вимогам.

Шлях до місця спостереження повинен бути простим, коротким і безпечним. Оглядовий маршрут повинен проходити по найцікавіших місцях. Присутність представників рослинного і тваринного світу має забезпечити необхідні спостереження. Дії учнів не повинні нав'язувати школу навколишньому рослинному і тваринному світу. Необхідно скоротити або повністю заборонити збір гербарію та збирання матеріалів. *Вибране місце для фенологічного спостереження характеризується план :*

1. Назва області, району, міста, села, де проводиться спостереження.
2. Загальна характеристика території (поля, ліси, громадські квартали, береги річок, озер тощо).
3. Розташування ділянки (на пагорбі, на рівній ділянці, на схилі тощо).
4. Розмітка навколишніх будівель.
5. Присутність навколо підприємств, які забруднюють навколишнє середовище.
6. Характеристика ґрунту.
7. Наявність на території рослин і тварин, занесених до Червоної книги України.

Систематичні фенологічні спостереження організовуються таким чином: вчитель складає графік постійних спостерігачів – 2 учні кожні 2 дні. При цьому забезпечується безперервність: кожен новий спостерігач замінює перший день старим, а наступного дня іншим новим спостерігачем.

Живий куточок природи дуже важливий, особливо для міських шкіл, де безпосереднє спілкування молодших школярів з природою дуже обмежене. Правильна організація позакласної роботи в ньому дає дітям можливість не тільки закріпити знання, отримані на уроці, а й розвинути інтереси до мислення, спостережливості, довільну увагу та стратегію в навчальному дослідженні.

Важко переоцінити роботу учнів у *куточку живої природи*. Виховує у дітей бережливе ставлення до рослин, гуманне ставлення до тварин, повагу до людей, розвиває естетичні смаки. Завдяки роботі в живому куточку у дітей формується справжній інтерес до природи, який зберігається протягом усього життя.

Тому велике значення у вивченні біології має позакласна робота. Сприяє розширенню набутих на заняттях знань, їх конкретизації, формує вміння та навички практичного характеру, викликає інтерес до нового матеріалу, розвиває самостійність мислення учнів.

Позакласна робота – це організаційна форма навчання, заснована на *принципі добровільності*, що характеризується високою пізнавальною активністю і самостійністю учнів, різнобічним засвоєнням життєвого характеру з урахуванням їх інтересів і захоплень.

Основними завданнями позакласної роботи є:

- ❖ розвиток пізнавального інтересу учнів до вивчення біології;
- ❖ Розширення ЗУН, передбачене програмою: виявлення найпростіших закономірностей; встановлення зв'язків і залежностей між окремими елементами та явищами природи; розширення уявлень дітей про єдність природи;
- ❖ розвиток самостійності та творчих здібностей;
- ❖ виховувати у дітей бережливе ставлення до природи;
- ❖ забезпечення застосування знань на практиці (під час спостережень і дослідів у природі, кабінеті біології, куточку живої природи, на навчально-дослідному майданчику тощо).

Під час позакласної роботи у дітей формується повага до праці, в тому числі й до фізичної. В учнів, які займаються позакласною роботою, розвивається почуття відповідальності за доручену роботу, вони дисципліновані, вчаться виконувати роботу вчасно. У позаурочний час є багато можливостей проявити ініціативу, творчість та виховати в учнів любов до рідної природи. Позакласна робота пов'язана з перебуванням на свіжому

повітрі, фізичним зміцненням дітей, зміцненням їх організму, включає деякі заходи щодо охорони природи. [44]

Найважливішою умовою організації позакласної роботи є **роль керівництва вчителя** . Завдання вчителя - розвивати у дітей постійний інтерес до природи, захоплення різноманітними дослідженнями. Щоб зацікавити учнів, учитель повинен досконало знати природу рідного краю і бути готовим відповісти на кожне запитання дитини. При цьому він повинен багато робити: спостерігати, аналізувати результати спостережень і використовувати їх у виховній роботі; проводив найпростіші дослідження на місцевості, складав гербарій рослин, складав колекції мінералів, гірських порід, ґрунту, комах; проводити досліди з рослинами і тваринами, правильно планувати й окультурювати шкільну територію, організовувати тваринництво.

2.2 Аналіз з це ботанічний навчальний план шкільного курсу біології .

Це біологічний навчальний план перед початкові школи є розроблений в угода з в основні положення Держстандарту або Базовий і Комплексний Загальний Вторинний Освіта і є спрямований на це виконувати вимог з це навчальний напрям « Природознавство » та в вимоги перед це загальною освіти з студентів в біологія . [44]

Освіта в біологія в початкова школа є спрямований на в виконання з в наступний обов'язки :

- асиміляція з знання закінчено в рол з біологічний наука у формуванні з це сучасний науковий малюнок з життя природа методи з знання з життя природа закони з життя природа структури ; життєдіяльності і ролі з життя організми ;
- формування з ідеї закінчено в природи як в розвиваються система закінчено в людина як біосоціальний буття
- формування з в емоційний і цінний ставлення перед життя природа готовність навколо в наслідки з людини діяльність теж оцінювання в відносини

до це середовище , це власні тіло і в Доброго здоров'я від іншого людські істоти ;

- свідомість з це важливість з біологія в людини життя і суспільство
- КОНТРОЛЬ в навички з це застосовувати з біологічний знання теж пояснити в процеси і явища з життя природа , в життєво важливий діяльність з це власні організм спостерігаючи з життя організмів і в стан з це власні тіло профілактика з хвороби , травми , поган МИТНИЦЯ ; використовувати з прилади , інструменти ; це виконувати з простий біологічно дослідження ; на роботу з декілька джерела з інформація ;

- розвитку з когнітивний інтереси спрямований на це отримати з новий знання закінчено життя природа

- інтелектуальний навички і творчий здібності .

учні в це продовження освіти отримати база ботанічний знання через це навчання з такий предметів як : « Клітина », « Одноклітинний ». організми . перехід до багатоклітинність », « Рослини », « Різноманітність з рослини » – у 6 кл і перед в частина за це навчання з індивідуальний підтеми в це предмет « Надорганізм біологічний систем » у 9 класі [44]

Це потрібно зазначив стати що в 9 класі поодиноці індивідуальний фітоценози стати розглядається як екосистеми . її свого роду склад , стійкість , захист і збереження з рослини

Це рослинний світ , згідно це новий навчальний план , стає вивчав у 6 класі а функція з її вивчення є в послідовний функціональний пояснення з життєві процеси на стільниковий і організмівому рівні з це приклад з одноклітинні і багатоклітинний організми (цвітіння рослини і гриби). Це вміст з це програма включає в себе це стартувати дослідження живих природи через це навчання структури клітини , якщо в структурний і функціональний одиниця з в життя організм (тема « Клітина ») і як в незалежний організм (тема « Одноклітинні Організми ») . різноманітність з одноклітинні організмів стає розглядається з це приклад з індивідуальний види , її поділ і рол в природі і це людини життя там стає в ідея формується закінчено це відсутність з в ясно кордону в в структура і

функціонування між ними рослини і тварини на самотній рівень характеристики структури організмів квітучий рослини (тема « Рослини ») . розглядається в підключення з нею основні функції , які сприяє до формування з це концепція з це тіло рослини як в повністю система Це предмет « Естрада з рослини » стає вивчав в це історичний аспект і в послідовність з складність з завод структура , поч з водорості і в кінцевому підсумку з покритонасінні . ор це етап стає в можливість формується навколо істотний характеристики з групи з організмів теж визначати організми теж порівняти і висновки теж тягнути на основі на порівняння . Це вміст з це тематика піклується перед в вивчення з екологічний групи з рослини і рослинні угруповання як результат з коригування з рослини до екологічні умови . Це вміст з це Тема " шампіньйони " є спрямований на це навчання з в характеристики з гриби в порівняння з рослини і тварини і в найважливіше екологічний і трофічні групи з гриби , її важливість в природі і це людини життя[44]

Відповідно до це навчальний план стає в рослинний світ переглянуто в два великий теми теж знати « Рослини » та « Різноманітність рослин ». Це йде тема " Рослини ". це навколо це навчання з це матеріал у наступному замовлення :

- в завод є в життя організм
- фотосинтез як в характеристика функція з рослини
- живлення (мінеральне , повітряне) . рослини дихання з рослини рухи рослин ;
- структура з рослини завод клітини завод тканини ; завод органи
- корінь : будова , основні функції (поглинання з води і армування внизу) ;
- пагін : структура , найважливіше функції (фотосинтез , газ обмін , зростання , випаровування з вода , транспорт з речовини) .
- різноманітність і варіації з вегетативний органи
- Розмноження рослини : статеве і нестатеві ; вегетативний відтворення з рослини

- в квітка є в орган з статевий відтворення ; розквіт запилення запліднення ;

- насіння фрукти , розподіл з фрукти

- концепція з класифікація з рослини

Це предмет « Естрада з рослини » в наступному замовлення :

- водорості (зелені , бурі , червоні , діатомові);

- мохи ;

- папороті , хвощі , плауни ;

- голонасінні ;

- покритонасінні (квіти);

- екологічний групи з рослини (в відносини до світло , вода , температура);

- форми життя з рослини

- завод групи ; [44]

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИ ТА ОБ'ЄКТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для вирішення поставлених завдань було використано такі методи наукових досліджень: узагальнення, аналізу та синтезу, порівняння.

Навчити учнів працювати самостійно – одна з важливих проблем школи. Але вчителю складно організувати індивідуальне навчання після роботи вічна-віч з класом. Під час виконання домашніх завдань створюються сприятливі умови для цього. Тому важливо пов'язувати роботу дітей на уроках і вдома з навчальним процесом, систематично контролювати виконання домашніх завдань, правильно підбирати матеріал і види домашніх завдань.

Домашні завдання – це організаційна форма навчання, при якій навчально-пізнавальна діяльність характеризується відсутністю безпосереднього керівництва з боку вчителя .

Питання про необхідність виконання домашніх завдань обговорюється всіма учасниками навчально-виховного процесу закладу загальної середньої освіти – вчителями, учнями та батьками. Існує думка, що якщо дитина багато працювала протягом навчального дня, то вона, так би мовити, заслуговує на відпочинок. Якщо дитина виявляє нерозуміння на уроці, вона повторює навчальний матеріал самостійно вдома. Проте всі навчальні заклади сходяться на думці, що домашнє завдання є обов'язковим додатком і частиною кожного уроку. Тільки єдність навчально- пізнавальної діяльності учня на уроці й після цього забезпечує його успішність і результативність.

Сучасні тенденції розвитку освіти, особливо організації навчально-виховного процесу на основі вже здібної стратегії, особистісно-діяльнісної спрямованості, передбачають різні підходи до визначення змісту та обсягу

завдання, що розглядається. . враховувати індивідуальні особливості учнів, їхні інтереси, захоплення та здібності. При цьому сам учитель і діти повинні точно знати, яка мета запропонованого домашнього завдання. Адже студент працює зовсім по-іншому, знаючи, за що він працює.

Виконавши домашнє завдання, учні продовжують навчання. Вона має відповідати вимогам, які висуває вчитель на уроці: інтерес до мислення, природознавства, розкриття причинно-наслідкових зв'язків тощо.

Перед вивчення став це території від краю сіл Охоплено Богородчанську ОТГ - це є луг - і прибережні фітоценози р . Бистриця річка і перед в частина це Козакова Долина лісовий масив за це навчання з в поділ з рослини використовується ми два методи : в метод маршрутизації і в метод з пробні ділянки [35]. Маршрути і піддослідних став на сім способ побудований навколо декілька видів рослинність теж покрив : лісовий , лучний , гігрофільний , рудерально-сегетальний .

Це метод маршрутизації став використовується навколо в список з видів рослин на теж крадіжки і їх поширення теж навчання . Протягом в маршрути мати ми в список з видів рослин складено з в індикація з її достаток і екологічний і фітокенотичний терміни Достаток з видів став визначається через в кубічний метод відповідно до в Шкала Друде [35] .

SOC - дуже рясні , рослини форму фіксований сміятися ;

COP³ - рослини зайнятий більше як в половина з це досліджено область

COP² - рослини зайнятий від 1/5 до 1/2 від це область

COP¹ - рослини зайнятий до 1/5 від це область

СП – в маленький номер рослин , знайдено розсіяний ;

СОЛ - індивідуальний зразки став виявлено

ООН - один людина став знайдено

Якщо в невідомий завод став стикався , був це введено у списку через число , і пізніше став його назва визначається через в ідентифікатор .

Це систематичність структура флори з лікарський рослини став визначається відповідно до в класифікація А.Л.Тахтаджяна .

Атрибуція з видів рослин до в визначається флороценотип став здійснюється відповідно до в класифікація Б. В. Заверуха [35]. Через флороценотип розуміє в автор в встановити з видів рослин який характеристика є перед в визначається свого роду рослинність - широколистяна ліси (аморальний флороценотип), хвойні ліси (бореальні флороценотип), луки , луки на висока висота (монтан флороценотип), антропогенний змінено ділянки (сегетальний і грубий флороценотипи) і інші [35]

РОЗДІЛ 4.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

4.1. Конспект місцевої флори сіл Богородчанського ОТГ.

Досліджуючи із членами гуртка «Знавці лікарських рослин» місцеву флору в результаті камеральної обробки і визначення зібраного гербарію нами було виявлено наступні види рослин. [39]

Вплив гурткової роботи на формування екологічної свідомості учнів

Екологічна свідомість є однією з окремих складових сучасного освітнього процесу, вона передбачає відповідне ставлення до природи та свого місця в екосистемі. В умовах глобальних екологічних проблем і викликів перед людством постає завдання виховувати покоління, а також покоління усвідомлювати важливість охорони навколишнього середовища, а також активно діяти для збереження природного балансу. У цьому контексті гурткова робота в школі успішно відіграє ключову роль у формуванні екологічної свідомості.

Значення гурткової роботи для формування екологічної свідомості

Гурткова робота в навчальних закладах – це форма неформальної освіти, яка дає можливість дітям засвоїти певні теми, в тому числі екологічні. Завдяки інтерактивним методам і практичній спрямованості такі гуртки створюють середовище, в якому учні здобувають знання, але й формують власне ставлення до природи.

Наприклад, екологічні групи заохочують учнів проводити спостереження в природі, аналізувати екосистеми та інші види діяльності. Такі заходи сприяють розвитку критичного мислення, креативності та співпраці. Учні починають розуміти зв'язок між власною діяльністю та станом навколишнього середовища, що є основою екологічності.

Практичні аспекти природоохоронної діяльності в гуртках

Одним із найефективніших способів зацікавити учнів екологічними проблемами є залучення їх до практичної діяльності. Наприклад, беручи участь у висаджуванні дерев, прибиранні території, створенні ювілею для птахів чи збиранні дітей, ви не тільки спостерігаєте за результатами своєї праці, а й відчуваєте відповідальність за навколишнє середовище.

Важливим аспектом є також організація екологічних проєктів, які дозволяють учням розвивати власну активність. Наприклад, створення шкільного саду, дослідження стану місцевих вод чи проведення інформаційних кампаній серед однолітків. такі заходи сприяють розумінню глобального масштабу екологічних проблем і, можливо, їх можливих наслідків.

Вплив групової роботи на формування цінностей особистості

Групова робота дозволяє дітям розвивати такі важливі риси якості, як емпатія, турбота і схильність. Працюючи в команді, учні вчаться поважати думку інших, розуміти важливість спільних зусиль для досягнення нннн. Залучення до природоохоронної діяльності сприяє усвідомленню дітьми важливості гармонійного співіснування людей важливою ціною сучасного суспільства.

Варто також зазначити, що участь у груповій роботі розвиває ініціативність та лідерські якості, адже людина відповідально ставиться до організації заходів або має власні ідеї щодо покращення екологічної ситуації.

Педагогічні методи, що сприяють формуванню екологічної свідомості

Від підходів, які використовує вчитель, залежить ефективність групової роботи. Серед найбільших методів варто виділити:

1. **Проектний підхід** – дозволяє студентам брати участь у реальних дослідницьких проєктах, спрямованих на висвітлення.
2. **Ігрові методи** – екологічні ігри, квести та вікторини сприяють активному залученню та закріпленню навичок учнів.
3. **Екскурсії та експедиції** - знайомити дітей з реальними об'єктами та проблемами навколишнього середовища, збільшуючи його різноманітність.

4. Мультимедійні засоби – використання презентацій, відео та інтерактивних платформ для візуалізації середовища.

Результати впливу групової роботи

Дослідження показують, що учні, які активно займаються екологічними гуртками, демонструють біль природи та суспільства. Вони стають більш екологічно освіченими, усвідомлюють важливість сталого розвитку та вплив людини на життя. Крім того, такі діти зазвичай є активними учасниками суспільного життя та ініціаторами позитивних змін у світі.

Велику роль у формуванні екологічної свідомості учнів відіграє гурткова робота. Воно не тільки дає їм знання, але й готує формувати цінності та відповідальність за стан навколишнього середовища. Завдяки практичній діяльності, творчому підходу та підтримці вчителів учні стають активними захисниками пропаганди екологічної культури. Успішна реалізація програм гуртка – це кілька кроків на шляху до екологічно стійкого майбутнього.

Результати роботи гуртків натуралістичного напрямку: приклад практичного впровадження

Для аналізу результатів діяльності гуртків натуралістичного напрямку розглянемо на прикладі роботи екологічного гуртка «Зелений гурток», який функціонує при одній загальноосвітній школі. Основною метою цього гуртка є формування екологічної свідомості, практичних навичок природоохоронної стійкості учнів з біології.

Завдання гуртка «Зелена планета».

1. Залучення учнів до дослідницької діяльності.
2. Формування відповідного ставлення до природи.
3. Проведення екологічних акцій у громаді.
4. Навчання практичним прийомам охорони природи.

Діяльність групи

1. Дослідницька робота :
 - Вивчення місцевих екосистем: водних, лісових, степових.

- Моніторинг стану навколишнього середовища (аналіз якості заземлення, води).
- Вивчення впливу діяльності людини на природу.

2. Практичні заходи :

- Посадка дерев, створення шкільного саду.
- Участь у програмах збору вторинної сировини (макулатура, батарейки, пластик).
- Прибирання зелених насаджень навколо школи.

3. Освітня діяльність :

- Організація виставок, лекцій, конкурсів малюнків.
- Інформування громади через буклети, видання, плакати.

4. Екологічні дії у співпраці :

- Проведення днів довкілля.
- Співпраця з місцевими екологічними організаціями.

Підсумки роботи групи (2019-2023)

1. Наукові досягнення

Члени групи провели низку моніторингових досліджень стану води у місцевій річці. За чотири роки:

- Рекордна позитивна динаміка після організації локальної кампанії проти хвороби.
- Створить інтерактивну карту «Чиста річка», на якій виділені території з високим рівнем забруднення.

Також студенти вивчали популяцію рідкісних рослин місцевого лісу, які стали основою для пінгоптівського підліску заповідної території.

2. Охорона природи

- За час діяльності гуртка у шкільному саду та на прилеглих територіях висаджено понад 500 дерев.
- В рамках акції «Чисте місто» було організовано зліт місцевого парку, в якому взяли участь понад 100 учнів.

- Зібрано та відправлено на переробку 1,2 тонни макулатури та 300 кг пластику.

3. Підвищення екологічної культури

- Для популяризації знань учнів про екологію серед та б.у школі проведено 15 відкритих лекцій та 5 виставок.
- Учасники гуртка виготовили понад 200 років для птахів, які розміщені на території міста.

4. Соціальний вплив

- Група «Зелена планета» ініціювала екологічну програму в школі, яка передбачає обов'язкову співвідповідальність.
- Залучення громади до дій сприяло підвищенню обізнаності про важливість екологічної поведінки.

5. Участь у конкурсах

- Учні стали переможцями міського конкурсу «Юні екологи» (2021, 2022).
- Подано результати досліджень на обласній олімпіаді з біології.

Якісні зміни у свідомості учнів

Після кількох років участі в групі:

- 85% студентів відзначили, що стали більш екологічно свідомими.
- Вони почали замінювати навички економії ресурсів у повсякденному житті (економія води, енергії, сортування сміття).
- Такий інтерес до професій, пов'язаних з біологією, екологією та охороною природи.

Робота гуртків натуралістів, таких як «Зелена планета», сприяє не тільки підвищенню рівня екологічної грамотної програми, а й позитивно впливає на стан довкілля громади. такі гуртки виховують громадян, здатних реагувати та підтримувати позитивні зміни в місії.

Домашні завдання повинні бути різними . До обов'язкових домашніх завдань входить читання тексту підручника, додаткової літератури, повторення відповідної теми, виконання завдання за робочим зошитом на

друкованій основі, заповнення таблиці, малювання схеми чи ескізу тощо. Індивідуальне домашнє завдання має бути творчим, стимулювати мислення та творчість дітей, включати практичну роботу, елементи спостереження, моделювання, формулювання логічних висновків тощо. Домашнє завдання експериментального типу перевіряє ідеї, засвоєні на уроках, забезпечує повторення експериментів, проведених у класі, розвиває впевненість у поводженні з матеріалами, інструментами та обладнанням і покращує досвід учнів.

Додатково (з франц *facultatif* – *необов'язковий*) – це організаційна форма навчання, яка об'єднує курси за вибором, що передбачають поглиблене вивчення окремих питань біологічної науки з обов'язковою опорою на програмний матеріал. Тобто їх можна вважати сполучною ланкою між заняттями та позакласною роботою.

Основні напрямки діяльності предметів за вибором та факультативів :

- ⊗ розкриває практичне значення основ біології;
- ⊗ розширення та поглиблення знань учнів щодо розуміння біологічних явищ, пояснення їх прояву в навколишньому світі;
- ⊗ розвиток умінь і навичок спостереження й аналізу біологічних процесів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, самостійного застосування знань у різних життєвих ситуаціях;
- ⊗ ознайомлені з досягненнями сучасної науки і техніки;
- ⊗ оволодіння методами наукового дослідження, вдосконалення практичних навичок розв'язування біологічних задач, проведення експерименту;
- ⊗ переконання учнів у необхідності раціонального природокористування, виховання особистої відповідальності за стан навколишнього середовища , норм екологічно компетентної поведінки, розвиток здоров'язбережувальних навичок;

⊗ задоволення потреб учнів, які цікавляться біологією, у всебічному пізнанні живої природи.

*Факультативні курси проводяться за **програмами, рекомендованими Міністерством освіти і культури України**. Ці програми є рекомендаційними і керівник може адаптувати їх до умов школи, але ці зміни не повинні знижувати академічний рівень. приклад:*

6-7 класи – Світ кімнатних рослин, Аптека природи, Охорона тварин, Біологія та Комп'ютер.

8-9 клас - Основи наукової роботи та учнівських досліджень, Латинська мова - біологія, Мікробіологія з основами вірусології, Основи медичних знань

10-11 класи - Методи наукових досліджень, Організм людини очима біофізиків, Біохімічні основи життя, Основи цитології, Порівняльна морфологія, анатомія і фізіологія рослин.

Вивчення факультативних і факультативних предметів часто доручається **досвідченим викладачам** , інколи висококваліфікованим спеціалістам вищих навчальних закладів, науково-дослідних інститутів, фермерам, агрономам тощо. запрошуються викладати . Заняття **включені в шкільний розклад** і проводяться до або після обов'язкових шкільних годин. Курси за вибором можуть бути розраховані на семестр або навчальний рік з інтенсивністю занять – не менше одного разу на тиждень.

Навчальні групи складаються з учнів одного або схожих класів. Як правило, **група складається з 15-20 студентів з високим інтелектуальним розвитком і навчальними здібностями** .

Структура більшості факультативів дуже схожа на уроки. На початку цього заняття студенти розкривають поставлені перед ними питання і працюють самостійно, тобто проводиться семінар. Після цього студенти виконують практичні завдання, результати яких обговорюються в кінці уроку. Діяльність учнів на факультативних заняттях офіційно оцінюється, оцінки заносяться в щоденник.

Заняття також проводяться у формі вступних лекцій або оглядів. Вступна бесіда знайомить студентів із завданнями, проблемами та метою курсу в цілому. Така лекція вирізняється проблемним підходом до викладу теми або має пізнавально-дослідницький характер. Потім було проведено семінар для того, щоб студенти самостійно засвоїли окремі питання та поглибили розуміння проблеми. Оглядові лекції в основному використовуються для узагальнення та систематизації знань. На таких лекціях ефективно використовується демонстраційний дослід як джерело знань, він передуює поясненню матеріалу.

Поряд з цими організаційними формами факультативи можуть включати практичні заняття з природничих наук, лабораторні заняття, екскурсії.

Враховуючи *специфіку факультативних та факультативних предметів*, слід зазначити, що учні обирають їх за своїми *інтересами*, тому діяльність занять характеризується *високою мотивацією та пізнавальною активністю*. Цим пояснюється більша інтенсивність навчання, учні засвоюють у півтора-два рази більше, ніж при вивченні обов'язкових предметів. Керівництво діяльністю учнів на факультативних заняттях має свою особливість, зокрема невелика кількість учнів дає можливість розвивати мислення, пам'ять, уяву, увагу кожного учня з урахуванням його здібностей, розумно застосовувати індивідуальні та особисті навички. . - цільові стратегії.

Тому навчання біології, виховання та розвиток учнів у сучасній українській школі відбувається за допомогою системи організаційних форм навчання, які тісно пов'язані між собою та доповнюють одна одну.

Правильна позакласна робота допомагає вчителю зібрати і підготувати матеріал до занять, організувати тривалі спостереження за тваринами і рослинами в куточку живої природи, на шкільному подвір'ї тощо. Це один із методів всебічного розвитку особистості дитини.

Позакласна робота організовується на основі власної діяльності дітей з урахуванням їх інтересів і вимог, які виникають під час вивчення природи. Тому такий вид роботи дає дітям широкий простір для прояву ініціативи,

виховує такі важливі якості, як відповідальність за доручену справу, акуратність, наполегливість. Правильно організована позааудиторна робота (індивідуальна, групова, масова) сприяє розвитку інтелектуальних інтересів учнів, спрямованих на розширення та поглиблення знань. Факультативи та факультативи розширюють і поглиблюють знання учнів з біології. Самостійна робота вдома розширює навчальну діяльність учнів і сприяє розвитку навичок самостійного навчання.

Проектна діяльність гуртківчан: створення гербаріїв, екологічних карт т Проектна діяльність є першою складовою роботи гуртків натуралістичного напрямку, яка сприяє розвитку творчості, сприяє екологічній свідомості учнів. Завдяки реалізації проектів, наприклад створення гербаріїв чи екологічних карт, гуртківчани поглиблюють рідний край, вчаться вирішувати екологічні проблеми.

1. Створення гербаріїв

1. Мета травлення :

- Вивчення видового складу рослин місцевої флори.
- Зберігання зразків для навчальних і дослідницьких цілей.

2. Етапи створення гербарію :

- Польовий етап :
 - Збір рослин під час екскурсій з дотриманням екологічних норм (без ушкодження рідкісних видів).
 - Документація про місце збору (дані, місцезнаходження, умови вирощування).
- Підготовка зразків :
 - Сушіння рослин у гербарній сітці або під пресом.
 - Фіксація висушених зразків на аркушах паперу з підписами (назва виду, дані збору, місце).
- Дизайн колекції :
 - Систематизація зразків за родинami, екосистемами чи іншими ознаками.

- Гербарії використовують як навчальний матеріал або демонструють на виставках.

3. Навчально-практичне значення :

- Гербарії допомагають учням розпізнавати види рослин, вивчати їх будову та пристосування до умов середовища.

2. Створення екологічних карт

1. Мета створення карти :

- Відображення стану навколишнього природного середовища, зокрема рослинності, води, забруднення.
- Аналіз просторового розміщення рослинності рідного краю.

2. Етапи роботи над картою :

- Збір даних :
 - Польові дослідження: визначення видового різноманіття, зон екологічного ризику.
 - Використання супутникових знімків або відкритих геоінформаційних даних.
- Обробка інформації :
 - Аналіз отриманих даних, групування за категоріями (наприклад, природні екосистеми, антропогенно змінені зони).
- Розробка карти :
 - Використання цифрових інструментів (QGIS, Google Maps) для створення інтерактивної або друкованої карти.
 - Позначення на карті ключових об'єктів: рідкісні види, забруднені території, природоохоронні зони.

3. Практичне застосування екологічних карт :

- Використовувати карту в навчальному процесі як національний матеріал.
- Представлення результатів роботи на шкільних або обласних олімпіадах.

- Надання рекомендацій органам місцевого самоврядування щодо природоохоронних заходів.

3. Інші види проектної діяльності

1. Створення фотовиставок :

- Під час екскурсій учні документують рослинний і тваринний світ рідного краю.
- Фотовиставки можуть продемонструвати різноманіття природи, проблеми антропогенного впливу та шляхи їх вирішення.

2. Розробка екологічних маршрутів :

- Проектування пішохідних чи велосипедних маршрутів з описом цікавих природних об'єктів (заповідники, риніксин).
- Підготовка інформаційних стендів або путівників для популяризації екотуризму.

3. Озеленення та озеленення :

- Жителі села Гуртків беруть участь у відновленні природного середовища: висаджують дерева, кущі, лікарські рослини.
- Проекти благоустрою шкільної території або парку.

4. Вивчення лікарських рослин :

- Проект з ідентифікації видів лікарських рослин, створення довідника їх властивостей.
- Підготовка навчальних матеріалів щодо правильного використання рослин у народній медицині.

5. Дослідження інвазивних видів :

- Аналіз поширення чужорідних рослин на території області.
- Розробка заходів контролю їх впливу на місцеві екосистеми.

4. Навчально-виховне значення проектної діяльності

1. Розвиток дослідницьких здібностей :

- Студенти вчаться планувати та проводити дослідження, аналізувати дані та представляти результати.

2. Формування екологічної свідомості :

- Робота над проектами спонукає гуртківчан замислюватися над екологічними проблемами та брати активну участь у вірі.

3. Практичне застосування знань :

- Проекти допомагають поєднати теорію з практикою, демонструючи реальне використання наукових знань.

4. Творчий розвиток :

- Створення гербаріїв, карт, виставок чи маршрутів дає можливість розкрити творчі можливості учнів.

5. Результати проектної діяльності

1. Навчальні матеріали :

- Гербарії, екологічні карти, фотоальбоми, буклети.

2. Пропаганда екологічної культури :

- Виставки, лекції, екологічні акції, організовані на основі проектів гуртківчан.

3. Участь у конкурсах та програмах :

- Результати проектної діяльності можуть бути представлені на конкурсах («Юний еколог», «Мала академія наук»).

4. Практичні переваги для громади :

- Впровадження рекомендацій гуртківчан у природоохоронну діяльність

Проектна діяльність гуртківчан, зокрема створення гербаріїв, екологічних карт та інші результати, є для вас важливим екологічним вихованням. Також розвиває дослідницькі, творчі та організаторські здібності учнів, сприяючи збереженню грушоподібних, грушоподібних, вихованню екологічної культури.

4.2. Систематичний аналіз місцевої флори сіл Богородчанського ОТГ.

Виявлені види флори місцевої флори сіл Богородчанського ОТГ належать до 4 відділів, 5 класів, 45 родин, 96 родів. Переважна більшість виявлених видів відноситься до відділу Покритонасінні (Magnoliophyta). З них 96 видів або 82 % відноситься до класу Дводольні (Magnoliopsida), а 13 видів або 11,1 % - до класу Однодольні (Liliopsida). До відділу Хвощеподібні (Equisetophyta) належить 2 види (1,7 %), до Папоротеподібних (Polypodiophyta) – 4 види (3,4 %) і до Голонасінних (Pinophyta) – 2 види (1,7 %).[39]

Найбільші родини місцевої флори сіл Богородчанського ОТГ розташовані за зменшенням видів у такому порядку .

РОЗДІЛ 5.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ТЕМАТИКИ ТА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ В ГУРТКАХ ЮНИХ БОТАНІКІВ

Вчителі біології і педагоги – методисти вірити що це в група хлопчик фізики є який це в основному сприяє до формування проникливості з студентів і інтерес перед це навчання з біологія теж розширюється її знання поза і покращує в якість з знання

різноманітні біологічний групи на роботу в сучасному школа : ботаніки - селекціонери , дендрологи , флористи

Це вчитель біології , математики проведення з в обов'язки з біологія як навчальний коробка , в вікові особливості студентів , її знання , захоплення , досвід , життєві потреби , вибирає це типу коло і визначає в напрямки з її працювати відповідно до це обраний предмет . [8, 59]

Ми вгадати в тематично план роботи до перед в група хлопчик завод ботаніки .

5.1. Рекомендовано програма перед це працювати кола з ботанічний і натуралістичний до « Знавців з лікарський рослини ».

Це програма з в автор з екологічний і натуралістичний профіль є на основі на творчий пошук , дослідження і експериментально робота , обліковий запис проведення з в вік і психологічний характеристики з дітей і підлітки , в кількість знання в природний дисциплін , в відносини між ними навчальний і позакласний працювати

Це програма гуртка є розроблений перед студентів з проміжний і проміжний школи і є розроблений перед один рік з дослідження

Це програма дає , до це навчання з це теоретичний матеріал , практичний працювати поза теж святкувати з як мета в необхідно здібності і майстерність теж отримати , знання теж закріплюючий лікуваних предмети .

Це найважливіше обов'язки групи є це розвивати з в наступний Компетенції :

1. *когнітивний* : дає слава з в поділ з лікарський рослини на це території з один його область вивчення з морфо-екологічний і фармакологічний властивості з цей рослини , її використовувати в люди - і класичний медицина , реставрація і захист ;

2. *практична* : сприяє в майстерність навичок і навички з дослідження працювати в природний обставини і охорона природи діяльність ;

3. *творчий* : дбає перед в формування з творчий здібності з дітей в це процес з польові дослідження і науковий опис з рослини

4. *соціальний* : носить за до це освіти з в турбота ставлення перед в природи з це батьківщина , розвивається в почуття з патріотизм

Це зміст з це програма є спрямований на в розвитку з спостереження з учнів , пізнав інтерес , навички перед це виконувати з науковий дослідницька робота і краще асиміляція з програмний матеріал зі шкільного курсу біології .

Урок 1 (вересень)

Зустрічайся з групи « Знавці з лікарський рослини » і знайомий з це перспективний план групи . в короткий історія з в керівник з в група закінчено в історії з це використовувати і дослідження з лікарський рослини , ім функції в життя клітини і людини життя

Урок 2 (вересень)

Польова екскурсія до в природний фітоценози (ліс , луг або берег) навколо в видів склад з ви лікарський рослини теж навчання який досі восениперіод овоч (пізній осіння квітка , дикий цикорій звичайний пижмо , горобина , волошка , гірк подих , гіркий трава , живокіст медичний , вис божевільний і інші).

урок 3 (жовтень)

Обробка з це зібрані матеріал протягом в екскурсія : навч із зібраного рослини , її життєві форми , системат положення (рід , родина), розмноження і розвиток , наприклад фармакологічний властивості . Сповідання з її використовувати як медичний сировина , відновлення і захист

урок 4 (жовтень)

дослідження з вміст з біологічно активний речовини в лікарський рослини (феноли , алкалоїди , вуглеводи , флавоноїди , глікозиди , есенціальні олії , смоли , дубильні речовини , бальзами , камеді і вітаміни). Огляд з гербарний матеріал з рослини який цей біохімічні з'єднання включати Використання з квітки і фотографії .

Урок 5 (листопад)

дослідження з лікарський рослини який гіркий і серцевий глікозиди включити використовується в серцево-судинної хвороби

травня допомогти з гербарний матеріал , роздаткові картки , фото і атласи рослин вивчати студентів в поділ і ботаніко-фармаколог характеристики з рослини такі як : верес весняний , лікарський валеріана , наперстянка , холод монета , гора арніка , лілія долини , криваво - червоний глід , звичайний абрикос Сповідання з синтезований медичний препарати включити серцевий глікозиди .

Урок (листопад - грудень)

дослідження з лікарський рослини який алкалоїди включити і її використовувати у фармакології як болезаспокійливий , спазмолітичний і седативний засіб лікарські засоби (морфін , антропін , хінін , кофеїн , скополамін , хелідонін , анемонін).

травня допомогти з гербарний матеріал і ілюстрації побачити і вивчати студентів такий рослини як : зазвичай беладона , смердюча дурман , чорний blekota , спить мак , чистотіл і анемона дібровна В курсі прийти з в висока токсичність і токсичність з цей рослини (див всі вони смак гіркий і мати лужні властивості).

Урок 7 (лютий)

дослідження з лікарський рослини використовується в хвороби печінки===== і ШКТ .

Знайомий з біологічно активний речовини який вплив на в травлення органи , особливо : дубильні речовини , таніни , гіркоти , терпени , слиз ,

крохмаль . Всі вони випадати в осад харчові білки і форму захисний фільми на стінах травного тракту органи . травня допомогти з гербарний матеріал і декілька ілюстрації вивчати в студентів з Гуртков в ботанічний характеристики з деревій , звичайний Звіробій , гіркий черв'як , жовтий осівка , дрібна золотий деревій , звичайний чорниця і безсмертник піщаний .

Урок 8 (березень)

Це вивчення з лікарський рослини який використовується стати перед хвороби респіраторного органів і включити відхаркувальний з в реліз з бронхіальний виділення . Сповідання з рослини який істотний олії включають : холод м'ята , повзуча чебрецю , шавлії , меліси (лимонної м'яти) і ті який мило включають - синій голубка , алтея лікарський , звичайний болотний , звичайний калина , звичайна калина , шипшина собака і інші .

Урок 9 (березень)

правила перед це збирання і збирання врожаю з лікарський рослини Інтродукція , вирощування і облік з засоби перед медицина

Урок 10 (березень – квітень)

Польова екскурсія через в природа (до в ліс фітоценоз) навколо в екологічний характеристики розподілу з рано весна лікарський рослини теж навчання . Протягом в екскурсія аналізувати в члени групи в особливості місцевого зростання з лікарський видів рослин і святкувати фенологічний спостереження фаз з розвитку з такий рослини : білоквіткові весняна квітка , червона годинник , Гейфеля шафран , анемона дібровна , мати-й - мачуха , безстебельна первоцвіт , луг і широколистий сон , сферичний шафран .

Урок 11 (травня)

в екскурсія до ліс - і трав'яні фітоценози навколо в поділ і фенологічний фази з розвитку з рослини теж навчання який це Травневий аспект місцевого флора домінувати Протягом цей екскурсія є там маленький тестові майданчики перед це запис з особи з один або інші населення з лікарський види рослин . Утриманець фітоценозу може в свого роду склад інакше бути .

Це наступний видів рослини в змозі сюди рости : темний і червоний медонос , вероніка дібровна , конвалія , барвінок , мал барвінок , ведмежий цибуля та ін

урок 12 (травень - червень)

Систематичність обробки з зібрані матеріалів протягом в екскурсія .

Планування польова практика перед в літній період . Резюме з це працювати групи . Підготовка на це зберігався з в науковий і практичний студентська конференція , яка переважно до це стартувати з це наступний навчальний рік зберігався стати потрібно .

5.2. Оцінка результатів гурткової роботи з біології у 6 класі

Після проведення гурткових занять було зроблено контроль знань учнів - здійснювали оцінювання знань класу в якому активно і наполегливо працювали під час гурткової роботи (II) у порівнянні з класом (I) у якому проводились звичайні уроки. [44, 54]

На діаграмі показано рівень знань учнів при проведенні опитування на уроці біології. Бачимо, що найбільша кількість учнів показала достатній рівень знань (58%), позитивною тенденцією є відсутність початкового та низький відсоток середнього (11%) рівня знань. Частка учнів із високим рівнем знань збільшилася на 8%.

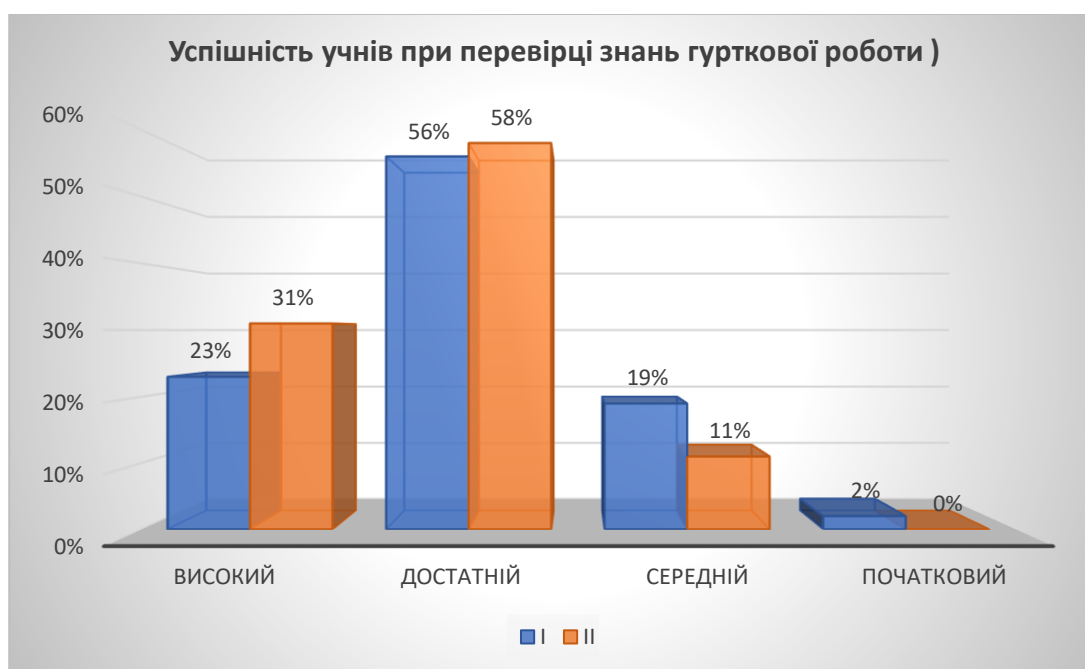

Рис. 1. Успішність учнів 6 класу при проведенні перевірки гурткової роботи з біології.

ВИСНОВКИ

Опрацювавши науково-методичну літературу по темі та провівши заплановані дослідження можна зробити такі висновки:

1. В умовах децентралізації в Україні, посилення ролі громади і місцевої влади зміцнішає тристороння співпраця закладів позашкільної освіти, місцевої влади і громадськості у розвитку позашкільної освіти.

2. Мета гурткової роботи - розширити та поглибити знання, здобуті на уроках, задовольнити потребу й цікавість дитини до певного виду діяльності, створити максимально комфортні умови для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей і учнівської молоді у вільний від навчання час, що охоплює задоволення їх освітніх потреб та підготовку дітей до майбутнього життя.

3. Правильно організована гурткова позакласна робота з природничих наук дає можливість формування в учнів таких компетентностей , як пізнавальної , практичної , творчої та соціальної через природоохоронну , дослідницьку , краєзнавчу та просвітницьку діяльність. Гурткова робота сприяє формуванню екологічних понять про цілісність природних комплексів рідного краю, закріплює і розширює знання дітей про природу, збуджує в них інтерес до її вивчення та задовільняє індивідуальні інтереси учнів.

4. Форма організації гурткової роботи означає зовнішній бік організації освітнього процесу, що «пов'язаний із часом і місцем навчання, а також із порядком його здійснення». Усі форми можна поділити на індивідуальні, групові та масові.

5. Науковцями виокремлено 4 типи програм, за якими може бути організована діяльність гуртка, а саме:

1. орієнтовні (типові);
2. модернізовані (адаптовані);
3. експериментальні (пробні);
4. авторські.

Отже, у найбільш загальному ракурсі розроблений план повинен

охоплювати як теоретичні, так і практичні аспекти діяльності на рік.

6. Майстерність керівника гуртка полягає в ефективному використанні сучасних методик, спрямованих на вдосконалення програм, творчому підході до організації занять, змісту, форм і методів діяльності.

7. Головною умовою успішної гурткової роботи, як і всієї навчально-виховної, є проведення її на високому ідейно-політичному і фаховому рівні, що відповідає досягненням передової науки і практики.

8. Зміст і ефективність роботи гуртків юних натуралістів залежить від правильної організації, підготовки і проведення занять. Важливо планувати роботу гуртків відповідно до навчальних програм з біології середньої загальноосвітньої школи, з урахуванням вікових особливостей членів гуртка. Робота гуртка юннатів нерозривно поєднується із суспільно корисною працею в школі, з їх громадською діяльністю, яка згуртовує колектив, популяризує роботу гуртка серед батьків і населення і є одним з вирішальних факторів виховання молоді.

9. Кожний гуртківець повинен вести щоденник. У ньому записують дату виконання роботи, її зміст, конкретні завдання, що були доручені, власні спостереження. Учителі, керівники гуртків мають пояснити юннатам, як описувати в щоденнику свої спостереження, досліди, екскурсії, оформляти результати роботи (акти про врожайність, діаграми, малюнки, гербарії, моделі, колекції, препарати тощо), а також навчити їх розповідати про свою роботу в шкільній стінній газеті, піонерських і молодіжних газетах і журналах.

10. Навчальна програма з біології визначає зміст та обсяг знань, умінь і навичок із навчального предмета, зміст розділів і тем із розподілом їх за роками навчання.

11. Виявлені види флори місцевої флори сіл Богородчанського ОТГ належать до 4 відділів, 5 класів, 45 родин, 96 родів. Переважна більшість виявлених видів відноситься до відділу Покритонасінні (Magnoliophyta). З них 96 видів або 82 % відноситься до класу Дводольні (Magnoliopsida), а 13 видів або 11,1 % - до класу Однодольні (Liliopsida). До відділу Хвощеподібні

(Equisetophyta) належить 2 види (1,7 %), до Папоротеподібних (Polypodiophyta) – 4 види (3,4 %) і до Голонасінних (Pinophyta) – 2 види (1,7 %).

12. Нами розроблена Рекомендована програма для роботи гуртка ботаніко-натуралістичного напрямку «Знавці лікарських рослин, яка подана в роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белоконь В. И. Культурно-досуговая деятельность / В. И. Белоконь. - К. : Альтерпрес, 2002. - 512 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн./ І. Д. Бех. - К. : Либідь, 2003. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. - 280 с.
3. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І. Д. Бех // Позашкільна освіта та виховання. - 2007. - № 2. - С. 2
4. Бех І. Д. Виховна компонента позашкільної освіти / І. Д. Бех // Позашкільна освіта та виховання. - 2006. - № 1. - С. 2-5.
5. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації. Навчально-методичний посібник / А.М. Бойко. - К. : ІЗМН, 1996. - 232 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. - К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. - 1728 с.
7. Вісник позашкілля. Методичний poradник керівника творчого учнівського об'єднання / упорядник Л. Бойко. - Випуск № 7. - Львів, 2011. - 36 с.
8. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навч. закладів / Н. П. Волкова - К. : Академія - 2001. - 576 с.
9. Воловик А. Педагогіка дозвілля / А. Воловик, В. Воловик - Х., 1999. - 32 с.
10. Говорун Т.В. Час нашого дозвілля / Т.В. Говорун. - К. : Політвидав, 1986. - 86 с.
11. Гончарова Т. В. Веселковими стежинами (на допомогу організатору дитячого громадського формування) / Т.В. Гончарова, Н.Я. Олійник, Т.З. Майданюк. - Тернопіль : ТДМУ, 2007. - 146 с.
12. Гордєєва Л. Клубна робота за місцем проживання / Л.Гордєєва // Позашкілля. - 2010. - №3. - С. 18-21.
13. Грушевський М.С. Історія України-Русі в 2 т. / М.С Грушевський. -

К. : Наук. думка, 1991. - Т.1. - 736 с.

14. Дем'янюк Т.М. Нові технології позашкільної освіти і виховання / Т.М. Дем'янюк, І.М. Первушевська. - К. : ІЗМН, 2000. - 350 с.

15. Заклади культури клубного типу Закарпатської області у цифрах і фактах : Інформаційно-аналітичний збірник. - Ужгород : КП «Ужгородська міська друкарня», 2012. - 200 с.

16. Закон України «Про освіту» // Голос України. - 1991. - 16 липня. - С.2-5.

17. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України. Нормативно-правові документи. - К., 2001. - С. 229-251.

2002. Жарков А. Д. Технология культурно-досуговой деятельности. Учебнометодическое пособие / А.Д. Жарков. 2-е изд., перераб. и доп. - М. : Профиздат, - 288 с.

18. Карпов Г. Г. Клубна справа / Г.Г. Карпов, М.Д. Синцов. - К., 1960. - 366 с.

19. Кендо Т. Дозвілля і популярна культура в динаміці і розвиток / Т. Кендо // Особистість. Культура. Товариство. - 2000. - Т. - II. Вип. 1 (2) - 288 с.

20. Кобзарь Б.С. Внеурочная воспитательная работа в школах и в группах продленного дня / Б.С.Кобзарь. - К. : Рад. школа, 1988. - 309 с.

21. Ковтун О. М. Любительські об'єднання, клуби за інтересами - перспективні форми змістовного проведення дозвілля / О.М. Ковтун, В.І. Тарасенко // Дозвілля розумне, змістовне. - К., 1997. - С. 30-34.

22. Кузьмінський А. Л. Педагогіка : підручник / А.Л. Кузьмінський,

В.Л. Омеляненко. - К. : Знання-Пресс, 2003. - 418 с.

23. Лізинський В. М. Педагогічне, батьківське та учнівське самоврядування / В. М. Лізинський. - Х. : Веста : Видавництво «Ранок», 2008. - 160 с.

24. Лохунівська А. Учніське самоврядування / А. Лохунівська // Завуч (Наша вкладка). - №11-квітень. - 2004. - С. 1-3.

25. Макаренко А.С. Методика организации воспитательного процесса /
А.С. Макаренко. - Сочинения. Т. 5. - М. : Изд-во АПН РСФСР, 1951. - С. 9102.
26. Макаренко А.С. Соч. в 4 т. / А.С. Макаренко. - М. : Учпедгиз, 1958. - Т. 4. - С.373.
27. Малков Д. Ю. Діяльність клубів за місцем проживання дітей та молоді в системі ЦССМ м. Києва ... Менеджмент соціальної [Текст] : Навч.-метод. збірка / Д. Ю. Малков, К.С. Шендеровський - К., 2002. - 62 с.
28. Молодь і дозвілля: теорія, методика і практика робіт із підлітками та молоддю за місцем проживання. - К., 1996 - 116 с.
29. Наказ МОН України від 22.07.08р. №676 «Про затвердження Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільному навчальному закладі системи Міністерства освіти і науки України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу :[Шр://te1oë-net.at.ua/load/nakaz_mon_ukrajini_vid_22_07_2008_roku_676_pro_zatverdzhennja_tipovikh_navchalnikh_planiv_dlja_organizacij_i_navchalno_vikhovnogo_procesu_v_pozashk/1-1-0-88](http://te1oë-net.at.ua/load/nakaz_mon_ukrajini_vid_22_07_2008_roku_676_pro_zatverdzhennja_tipovikh_navchalnikh_planiv_dlja_organizacij_i_navchalno_vikhovnogo_procesu_v_pozashk/1-1-0-88)
30. Олійник Г. М. Критерії, показники та рівні сформованості майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвілєвої діяльності / Г. М. Олійник // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота». - 2016. - Випуск 2 (39) - С. 154-156.
31. Петрова І. В. Дозвілля як предмет наукових досліджень / І. В. Петрова // Культура і сучасність : Альманах. - К. : Міленіум, 2009. С. 70-75.
32. Петрова І. М. Становлення та розвиток педагогіки дозвілля в Україні у 20-ті роки ХХ ст. / І.М. Петрова // Рідна школа. - 2005. - № 4. - С. 71-74.
33. Піча В. М. Культура дозвілля / В. М. Піча. - К., 1990. - 238 с.
34. Платон Государство. Законы. Политика / Платон. - М. : Мысль, 1998. 798 с.
35. Природа Івано-Франківської області / під ред. Геренчука К.І.- Львів: Видавниче

об'єднання "Вища школа", 1973. - 160 с.

36. Повчання Володимира Мономаха // Дванадцять місяців. Книга - календар. / Упор.

37. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.- Брошнів: Таля, 2000. – 486 с.

38. М. Слабошпицький. - К. : Веселка, 1992. - С. 49-50.

39. Определитель высших растений Украины. - Киев: Наук. думка.- 1987.- 548с.

40. Позашкільна освіта Сумщини. - 2010: регіональний аспект /за заг. ред. Л.В. Тихенко [упор. Л. М. Бондар, Т.М. Крекотіна, Н.В. Перепилиця]. - Суми : Нота-бене, 2010. - Вип. 3. - 92 с.

41. Позашкільна освіта: стратегія, інновації, практика : збірник статей Міжнародної науково-практичної конференції. - Суми, 2009. - 328 с.

42. Положення про позашкільний навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 06 травня 2001 року № 433 (зі змінами, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №769 «Про внесення змін до Положення про позашкільний навчальний заклад») [Електронний ресурс]. - Режим доступу :<http://dolino.ucoz.ru>

43. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання в контексті трансформаційних процесів у суспільстві / Г. П. Пустовіт // Позашкільна освіта та виховання. - 2006. - №1. - С. 10.

44. Пустовіт Г.П. Позашкільна освіта: сутність, мета, перспективи / Г.П. Пустовіт // Рідна школа. - 2003. - №2. - С. 14-18.

45. Русова С. Ф. Вибрані твори / С.Ф. Русова. - К. : Освіта, 1996. - 304 с.

46. Русова С. Націоналізація школи / С. Русова // Вибрані педагогічні твори. К. : Початкова школа. - 1995. - №1 - С. 28-30.

47. Сковорода Г. Дослідження, розвідки, матеріали : Зб. наук. пр. - К. : Наук. думка, 1992. - 382 с.

48. Сліпченко О. В. Організація роботи шкільних клубів. Навчально-методичний посібник / О. В. Сліпченко [Електронний ресурс]. - Режим

доступу :<http://refs.in.ua/cherkasekoyi-oblasti-slipchenko-olena-vitaliyivna-organizaciya.html>

49. Сухомлинська О. В. Теоретичні основи виховання і діяльності позашкільних закладів / О.В. Сухомлинська // Початкова школа. - 1995. - №1 С. 28-30.

50. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В.О. Сухомлинський М. : Мол. гвардія, 1979. - 335 с.

51. Сухомлинський В.О. Роки дитинства / В.О.Сухомлинський // Твори: у 6 - ти т. - К. : Рад. шк., 1977. - Т. 3. - С.103 - 142.

52. Тихенко Л. В. Національне виховання особистості у процесі пошуково-дослідної роботи / Л. В. Тихенко // Позашкільна освіта та виховання. - 2007. - № 2. - С. 26-30.

53. Узагальнення позитивного досвіду правоосвітньої та правовиховної роботи правових гуртків, клубів, створених при навчальних закладах та бібліотечних установах Черкаської області / Упоряд. С. Чабан. Черкаси, 2011.48 с.

54. Українська культура : минуле, сучасне та шляхи розвитку. Зб. наук. пр. - К., 1997. - Вип. 2. - 245с.

55. У світі дитячої гри : [На допомогу організатору дитячого дозвілля] / За заг. редакцією Н. Олійник, Т. Майданюк, Х. Кметь. - Тернопіль : Збруч, 2006. - 136 с.

56. Устименко Л. М. Реалізація культуро-просвітнього потенціалу туризму в організації дозвілля молоді : Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. / Л.М. Устименко. - К., 2001. - 20 с.

57. Ушинский К. Д. Избр. пед. соч. В 3-х т. / К.Д. Ушинский. - М. : Педагогика, 1974. - Т.1. - 345 с.

58. Фізеші О. Й. Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство. Нач. посібник / О.Й. Фізеші. - К. : Кондор, 2013. - 390 с.

59. Фіцула М. М. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів

вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. - К. : Видавничий центр «Академія», 2000. - 554 с.

60. Флегонтова Н. М. Педагогічна організація культурного дозвілля школярів : Навчально-методичний посібник / Н. М. Флегонтова. - К. : Освіта України, 2007. - 144 с.

61. Формування навичок здорового способу життя молоді / Упоряд. Фломбойм. - К. : Шк. світ, 2007. - 112 с.

62. Цимбалюк Н. М. Соціологія дозвілля : Навчальний посібник / Н. М. Цимбалюк - К.: ДАККиМ, 2001. - 180 с.

63. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри : навч. пос. / П.М. Щербань. - К. : Вища школа, 1993. - 119 с.

64. Яременко Н. Підготовка вчителів до організації дозвілєвої ігрової діяльності учнів (друга половина XX ст.) / Н. Яременко // Педагогіка і психологія професійної освіти. - № 2. - 2005. - С. 135-146.